

Eurofins Environment Testing Finland Oy

Lausunto

29.6.2026

Asia: VN/22263/2025 — Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta

Lausunnonantaja

Eurofins Environment Testing Finland Oy (jäljempänä "Eurofins") on kansainväliseen Eurofins Scientific -konserniin kuuluva suomalainen yritys, joka tarjoaa laboratorioanalyysijä elintarvike-, maa-, vesi- ja ympäristönäytteistä. Eurofins kilpailee samoilla markkinoilla julkisomisteisten laboratorioiden kanssa.

Eurofins kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Yleistä

Eurofins pitää hallituksen esitysluonnoksen yleistä suuntaa oikeana ja kannatettavana. Kilpailuneutraliteettisääntelyn selkeyttäminen ja KKV:n valvontamahdollisuuksien tehostaminen ovat välttämättömiä, jotta yksityiset yritykset voivat toimia markkinoilla tasavertaisissa olosuhteissa julkisomisteisten toimijoiden kanssa.

Eurofinsin markkinoilla kilpailu on välitöntä ja konkreettista. Julkisomisteisilla toimijoilla voi olla rakenteellisia etuja, kuten julkisomistajan tarjoama edullinen rahoitus, kaupallisen ja muun toiminnan välinen ristisubventio sekä viranomaistoiminnassa saadun infrastruktuurin tai ei-markkinahintaisten tukipalvelujen hyödyntäminen. Tässä ympäristössä on perusteltua vaatia, että kilpailuneutraliteettisääntely on aitoa ja tehokasta.

Esitysluonnos ei kuitenkaan tässä muodossaan täysin vastaa tähän tarpeeseen. Jäljempänä esitämme neljä kohtaa, joihin pyydämme kiinnittämään huomiota.

1. Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva toiminta

Eurofins pitää kannatettavana kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan määritelmän lisäämistä kilpailulakiin. Määritelmän puuttuminen on johtanut oikeudelliseen epäselvyyteen. Markkinaehtoisuusvaatimuksen laajentaminen pelkästä hinnoittelusta koko toiminnan markkinaehtoisuuteen on merkittävä ja tervetullut parannus.

Eurofins korostaa, että ehdotetun 30 b §:n 2 momentin lakisäateistettäviä koskevaa poikkeusluetteloa on tulkittava suppeasti. Kilpailuneutraliteettisääntelyn toimivuuden kannalta on keskeistä, että lakisäateisyyteen vetoaminen ei johda liiaksi sääntelyn soveltamisalan kaventamiseen. Eurofins esittää, että hallituksen esityksen perusteluihin lisätään nimenomainen esimerkki siitä, että kun julkisyhteisö tai sen määräysvaltaan kuuluva yksikkö myy palveluja tahoille, joihin sen lakisäateinen järjestämisvastuu ei kohdistu, on kyse kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta, riippumatta siitä, onko samalla toimijalla joiltain osin myös lakisäateisiä tehtäviä.

2. Julkismisteisten yhtiöiden erilliskirjanpitovelvoitetta ei käytännössä valvota

Laboratorioanalytiikan markkinoilla toimii julkismisteisiä laboratorioita, jotka myyvät palvelujaan avoimesti myös muille kuin omistajilleen. Julkismisteisten tahojen harjoittama kaupallinen laboratoriotoiminta kattaa muun muassa ympäristö-, vesi- ja elintarvikenäytteiden analysointipalvelut, joilla ne kilpailevat yksityisten laboratorioiden kanssa. Julkismisteisten laboratorioiden kilpailullinen rooli analytiikkamarkkinoilla on tunnustettu kilpailuneutraliteettikeskustelussa.

Kilpailulaki velvoittaa jo nykyisellään myös julkismisteisiä yhtiöitä pitämään erillistä kirjanpitoa kilpailullisesta toiminnastaan. Velvoite on siis muodollisesti olemassa, mutta Halosen raportin mukaan KKV ei ole käytännössä kertaakaan tarkastanut, onko julkismisteisten yhtiöiden kustannuslaskenta tehty oikein tai onko niiden hinnoittelu tosiasiaa markkinaehtoista. Pelkän erilliskirjanpidon julkaiseminen ei siis takaa sen sisällön oikeellisuutta.

Eurofins esittää, että KKV velvoitetaan suorittamaan oma-aloitteisia tarkastuksia julkismisteisten yhtiöiden markkinaehtoisen hinnoittelun toteutumisesta niillä toimialoilla, joilla yhtiöt osallistuvat tarjouskilpailuihin.

3. Itsearviointin on oltava julkinen

Eurofins kannattaa itsearviointivelvoitteen lisäämistä kilpailulakiin. Velvoitteen tavoitteena on lisätä julkisyhteisöjen tietoisuutta toimintansa luonteesta sekä tehostaa KKV:n valvontamahdollisuuksia. Eurofins kuitenkin katsoo, että itsearviointin on oltava julkinen.

Eurofins pitää ongelmallisena, että vaikka 30 d §:n mukainen lyhyt toiminnankuvaus on julkinen, kattavampi 30 c §:n mukainen itsearviointi, joka sisältää tiedot mm. markkinaehtoisuuden varmistamisesta, ei ole julkinen. Pelkkä toiminnankuvaus ei kuitenkaan anna yksityiselle kilpailijalle riittävästi tietoa kilpailuneutraliteetti-ongelmien arvioimiseksi.

Yksityinen yritys ei käytännössä kykene arvioimaan, onko toimenpidepyynnön tekeminen KKV:lle perusteltua, jos sillä ei ole tietoa siitä, mitä ja kenelle julkismisteinen kilpailija myy. Elinkeinoelämän keskusliiton esittämä kanta, jonka mukaan itsearviointin tulisi olla julkinen, vertailukelpoinen ja koottu tietokantaan, on oikeansuuntainen. Eurofins yhtyy tähän näkemykseen. Liikesalaisuudet voidaan suojata rajaamalla kuvauksen yksityisyystasoa, ei luopumalla julkisuudesta kokonaan.

4. Seuraamusmaksu on välttämätön — uhkasakko ei riitä

Esitysluonnos ei sisällä seuraamusmaksua. Eurofins pitää tätä esityksen selkeänä puutteena.

Uhkasakko ei ole rangaistusluonteinen seuraamus. Se on hallinnollinen pakkokeino, jonka tarkoituksena on varmistaa päävelvoitteen noudattaminen, ei rangaista rikkomisesta. Esitysluonnoksen ainoa seuraamusjärjestelmä ei siis luo pelotevaikutusta. Julkismisteisellä toimijalla ei ole taloudellista kannustinta muuttaa käytäntöjään nopeasti, kun kilpailuneutraliteettiasian käsittely kestää pitkään eikä sen lopputuloksena ole taloudellista seuraamusta.

Hallitusohjelman kirjaus edellyttää, että julkisen sektorin yritystoimintaa valvotaan samalla intensiteetillä kuin markkinoiden liiallista keskittymistä ja kartelleja. Yksityisen yrityksen kilpailulain vastainen toiminta voi johtaa seuraamusmaksuun. Kilpailuneutraliteettisääntelyssä vastaavaa seuraamusmaksujärjestelmää ei ole. Tämä asetelma ei vastaa hallitusohjelman kirjausta.

Halosen raportti on suositellut seuraamusmaksun selvittämistä ja katsonut sen soveltuvan kilpailulain kokonaisuuteen. Julkisissa hankinnoissa KKV voi jo esittää seuraamusmaksua markkinaoikeudelle julkisyhteisön tekemästä laittomasta hankinnasta. Eurofins esittää, että vastaava mekanismi ulotettaisiin kilpailuneutraliteettisääntelyyn sitomalla seuraamusmaksu kirjanpidon eriyttämisveloitteen, markkinaehtoisin hinnoittelun vaatimuksen ja itsearviointiveloitteen toistuvaan tai törkeään laiminlyöntiin.

Lopuksi

Eurofins kannattaa esitysluonnoksen keskeisiä ehdotuksia ja pitää uudistusta tarpeellisena. Kilpailuneutraliteetti ei toteudu ilman tehokasta valvontaa, aitoja seuraamuksia ja läpinäkyvää tiedonsaantia. Tässä muodossaan esitys on askel oikeaan suuntaan, mutta ei riittävä.

Eurofins pyytää, että edellä esitetyt täydennykset otetaan huomioon hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Jari Hietala

Eurofins Environment Testing Finland Oy